

UZASADNIENIE

S. S. został oskarżony o to, że: I. w okresie od stycznia 2001 r. do 24 czerwca 2013 r. w miejscowości W., ul. (...), woj. (...), w miejscowości zamieszkania, znęcał się fizycznie i psychicznie nad swoją żoną R. S. w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczywał awantury, w czasie których używał wobec niej słów wulgarnych i obelżywych, wyganiał z domu, zakłócał spoczynek nocny, groził pobiciem, pozbawieniem życia oraz zniszczeniem mienia, szarpał za ubranie, popychał, uderzał ręką w twarz, niszczył przedmioty gospodarstwa domowego, a nadto w tym samym miejscu i czasie znęcał się psychicznie nad synem J. S. lat 21 oraz córką M. S. lat 14 w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczywał awantury, w czasie których groził im pozbawieniem życia, wyganiał z domu, zakłócał spoczynek, a ponadto wobec syna używał słów wulgarnych i obelżywych, tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.; II. w okresie od września 2013 roku do 05 grudnia 2013 roku w miejscowości W. ul. (...), woj. (...) znęcał się psychicznie nad żoną R. S. i synem J. S. poprzez wszczywanie awantur, użycie słów powszechnie uznanymi za obelżywe, zagrożenie popełnieniem przestępstwa, wyganianie z domu, tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.; III. w listopadzie 2013 roku w miejscowości W. ul. (...), woj. (...), poprzez zagrożenie popełnieniem przestępstwa swojej żonie R. S., wywierał wpływ na nią jako świadka w toczącym się przed Sądem Rejonowym w Częstochowie postępowaniu karnym sygn. akt XVI K 1121/13, tj. o przestępstwo z art. 245 k.k.

Sąd Rejonowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 13 maja 2014 roku, wydanym w sprawie XVI K 1121/13, orzekł: 1) na podstawie art. 66 § 1 i 3 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umarza postępowanie karne przeciwko oskarżonemu S. S. w sprawie o opisane wyżej czyny, stanowiące występki z art. 207 § 1 k.k., art. 207 § 1 k.k. i art. 245 k.k., na okres próby wynoszący 2 lata; 2) na podstawie art. 67 § 2 k.k. w okresie próby oddaje oskarżonego pod dozór kuratora sądowego; 3) na podstawie art. 67 § 3 k.k. w związku z art. 72 § 1 pkt 5 k.k. w okresie próby zobowiązuje oskarżonego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu; 4) na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o Adwokaturze zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. B. kwotę 996,30 złotych tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora małoletniej pokrzywdzonej; 5) na mocy art. 624 § 1 k.k. i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 roku o opłatach w sprawach karnych zwalnia oskarżonego w całości od obowiązku ponoszenia kosztów postępowania, wydatkami obciążając Skarb Państwa.

Apelację od wyroku wywiódł prokurator, zaskarżając go w całości na niekorzyść oskarżonego. Powołując się na przepis art. 438 pkt 1 i 3 k.p.k. prokurator zarzucił: I) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mających wpływ na jego treść poprzez uznanie, że w sprawie zachodzą podstawy do warunkowego umorzenia postępowania stosunku do oskarżonego S. S. – w sytuacji, gdy prawidłowo poczynione ustalenia faktyczne a zwłaszcza dotyczące faktu zamiaru sprawcy, jego motywacji, rodzaju i charakteru naruszonych przez niego dóbr prawnych oraz sposobu i okoliczności popełnienia zarzucanych mu czynów, prowadzą do wniosku, iż zarówno wina, jak i społeczna szkodliwość czynów zarzucanych oskarżonemu S. S. jest znaczna co powoduje, że w przedmiotowej sprawie brak jest przesłanek określonych w art. 66 § 1 k.k. do warunkowego umorzenia postępowania karnego; II) obrazę przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 66 § 2 i 3 k.k., polegającą na warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec S. S. oskarżonego o popełnienie przestępstw z art. 207 oraz przestępstwa z art. 245 k.k., które to jest zagrożone karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności, w sytuacji gdy nie zostały spełnione przesłanki do zastosowania art. 66 § 3 k.k.

W konkluzji prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji – Sądowi Rejonowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zaważył, co następuje.

Apelacja prokuratora zasługuje na uwzględnienie.

Odnosząc się do jej szczegółów już na wstępie podzielić należy zarzut oskarżyciela publicznego, iż zaskarżone orzeczenie zapadło z obrazą prawa materialnego, co samo w sobie skutkować musiało jego uchyleniem i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Pierwszym błędem Sądu pierwszej instancji było bowiem przyjęcie, czego już niestety skarżący nie dostrzegł, iż miało miejsce prawnie skuteczne pojednanie się oskarżonego z wszystkimi pokrzywdzonymi, a więc zaistniała okoliczność umożliwiająca skorzystanie z dyspozycji art. 66 § 3 k.k., wobec zagrożenia czynów zarzucanych oskarżonemu S. S. karą do 5 lat pozbawienia wolności.

Rozwijając powyższą myśl trzeba przypomnieć, iż stosownie do ugruntowanego w orzecznictwie poglądu prawnego w sytuacji, gdy w sprawie występuje więcej niż jeden pokrzywdzony, warunkiem nieodzownym zastosowania wobec sprawcy przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat dobrodziejstwa warunkowego umorzenia postępowania, jest pojednanie się z nim wszystkich pokrzywdzonych i naprawienie każdemu z nich szkody wyrządzonej przestępstwem. Nie może zostać uznane za spełnienie warunku zawartego w dyspozycji art. 66 § 3 k.k. wywiązanie się oskarżonego z tego obowiązku wobec jednego czy części pokrzywdzonych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2007 r., III KK 447/06, LEX nr 249193).

Tu z kolei niezbędnym jest dostrzeżenie, że w sprawie oskarżonego S. S. pokrzywdzonymi byli jego żona R. S., pełnoletni syn J. S. oraz, co najistotniejsze w ramach dokonywania oceny tego aspektu sprawy, nieletnia córka M. S.. Ta właśnie ostatnia pokrzywdzona osoba z punktu widzenia dalszych rozważań jest najistotniejsza, albowiem Sąd Okręgowy nie może zgodzić się z poglądem Sądu Rejonowego, iż miało miejsce pojednanie się oskarżonego S. S. z jego córką M. S..

Zwrócić bowiem należy uwagę, iż Sąd Najwyższy, zajmujący się kwestią możliwości pojednania się oskarżonego rodzica z pokrzywdzonym nieletnim dzieckiem, podjął uchwałę wskazującą, iż do pojednania małoletniego pokrzywdzonego z jego rodzicem w trybie art. 66 § 3 k.k. uprawniony jest kurator wyznaczony przez sąd opiekuńczy do reprezentowania małoletniego. Na pojednanie to musi zezwolić sąd opiekuńczy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2012 r., I KZP 9/12, OSNKW 2012/7/73, Prok.i Pr.-wkl. 2012/10/3, OSP 2013/11/112, Biul.SN 2012/6/19, LEX 1168741).

Uzasadniając w przekonujący sposób swą myśl Sąd Najwyższy wskazał, iż choć do pojednania się w trybie art. 66 § 3 k.k. małoletniego pokrzywdzonego z jego rodzicami uprawniony jest kurator wyznaczony przez sąd opiekuńczy do reprezentowania małoletniego, to do wykonywania tych uprawnień przez kuratora odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o opiece (art. 178 § 2 k.r.o.). Kurator wyznaczony w trybie art. 99 k.r.o. jest kuratorem do załatwienia poszczególnych spraw w rozumieniu art. 180 § 2 k.r.o., a do tego kuratora także stosuje się odpowiednio przepisy o opiece. W tym zakresie decydujące znaczenie ma art. 156 k.r.o., który nakazuje opiekunowi uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszystkich ważniejszych sprawach, które dotyczą małoletniego. Przy czym, w odróżnieniu od sytuacji rodziców dziecka, którzy taką zgodę muszą uzyskać w określonych wypadkach zarządu majątkiem dziecka, opiekun - z racji mniejszego zaufania, jakim darzy go ustawodawca - takie zezwolenie musi wyjednać tak co do ważniejszych czynności dotyczących majątku małoletniego, jak i jego osoby. Pojęcie "ważniejszych czynności" nie jest ustawowo definiowane, ale w doktrynie prawa rodzinnego przyjmuje się, że są to czynności wykraczające poza czynności, jakie opiekun wykonuje niejako codziennie w ramach pieczy nad dzieckiem, bądź też dotyczą tej pieczy, ale rozstrzygają zarazem o jej kierunku. Do tej kategorii zalicza się także czynności mające decydujące znaczenie dla prawidłowego rozwoju psychicznego i fizycznego osoby małoletniej, a także dla odpowiedniego jej przygotowania do pracy dla dobra społeczeństwa. Z tego punktu widzenia podjęcie przez kuratora, wyznaczonego w trybie art. 99 k.r.o., działań zmierzających do pojednania się (w imieniu i za małoletniego) ze sprawcą przestępstwa popełnionego na szkodę małoletniego, będącym jego rodzicem, musi być uznane za czynność niecodzienną, a zarazem ważną dla osoby samego małoletniego, jego sytuacji w rodzinie i relacji z rodzicami, którzy - choć niepozbawieni praw rodzicielskich - w postępowaniu karnym działać nie mogli. Pojednanie takie, zwłaszcza wtedy, gdy może decydować o sposobie zakończenia postępowania karnego, musi więc być poprzedzone zezwoleniem sądu opiekuńczego, który powinien wysłuchać małoletniego i w miarę możliwości uwzględnić jego stanowisko. Rozstrzygnięcie sądu opiekuńczego gwarantuje, że kurator będzie działał dla dobra małoletniego.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy zmuszony jest skonstatować, iż w sprawie oskarżonego S. S. nie doszło do pojednania się oskarżonego z córką M. S., skoro reprezentujący w postępowaniu karnym jej interesy kurator nie uzyskał uprzedniej zgody sądu opiekuńczego na dokonanie tejże czynności procesowej. Okoliczność ta prowadzi do nieskuteczności oświadczenia woli kuratora M. S., dotyczącego pojednania się z oskarżonym, skoro zaistniało ono bez niezbędnej zgody sądu opiekuńczego. To z kolei musi skutkować stwierdzeniem, iż nie w sprawie oskarżonego S. S. nie nastąpiło pojednanie się oskarżonego z wszystkimi pokrzywdzonymi, co za tym idzie nie został spełniony warunek zawarty w dyspozycji art. 66 § 3 k.k., a tym samym nie było dopuszczalne warunkowe umorzenie postępowania w zakresie czynów oskarżonemu zarzucanych.

Kontynuując, zdaniem Sądu Okręgowego rację przyznać trzeba skarżącemu prokuratorowi także w zakresie, w którym postuluje on przyjęcie, iż nie było dopuszczalnym warunkowe umorzenie postępowania co do czynu opisanego w punkcie III aktu oskarżenia, a to wobec przedmiotu ochrony czynu zabronionego z art. 245 k.k., którym między innymi jest wymiar sprawiedliwości, co samo w sobie także wyklucza możliwość uznania, iż zaistniało pojednanie sprawcy z pokrzywdzonym.

Odnosząc się do tej kwestii Sąd pierwszej instancji eksponuje co prawda dla poparcia swego odmiennego stanowiska, iż mimo tego, że przestępstwo z art. 245 k.k. charakteryzuje się podwójnym przedmiotem ochrony - jednym z nich jest zawsze wymiar sprawiedliwości, a ściślej jego prawidłowe i wolne od nacisków funkcjonowanie, a drugim nietykalność cielesna i wolność człowieka, powołując się na poglądy wyrażane w piśmiennictwie (A. Zoll (red.), Kodeks Karny. Część szczególna. Tom II, Komentarz do art. 117-277 kk, Zakamycze 2006, teza 1 do art. 245 kk) - możliwym jest stosowanie dyspozycji art. 66 § 3 k.k. do tego czynu, skoro w przypadku omawianego przestępstwa występuje pokrzywdzony sensu stricto, a zatem może dość do pojednania pomiędzy oskarżonym i pokrzywdzonym. Stanowisko to nie zostało jednak uznane przez instancję odwoławczą za przekonujące.

Sięgnąć na wstępie tej części rozważań należy do powołanej przez Sąd Rejonowy publikacji, czyli komentarza do Kodeksu karnego pod redakcją A. Z. i dostrzec, że w tym właśnie komentarzu wyrażono pogląd - w tej samej jego części, do której Sąd pierwszej instancji nawiązywał - iż właśnie z uwagi na złożony przedmiot ochrony przepisu art. 245 k.k. nie zachodzi możliwość stosowania warunkowego umorzenia postępowania opierając się na art. 66 § 3 k.k.

Z tym z kolei stanowiskiem Sąd Okręgowy w składzie sprawę rozpoznającym się zgadza i podkreśla, że w sprawach dotyczących czynu z art. 245 k.k. nie istnieje możliwość warunkowego umorzenia postępowania, właśnie wobec podwójnego przedmiotu ochrony. Wszak nie budzi wątpliwości, iż głównym przedmiotem ochrony tego czynu zabronionego, na co wskazuje nawet tytuł rozdziału XXX, jest wymiar sprawiedliwości, właśnie jego prawidłowe i wolne od nacisków funkcjonowanie, zaś nietykalność cielesna i wolność człowieka jest przedmiotem podlegającym ochronie w drugiej niejako kolejności. Tym samym, skoro nie istnieje możliwość pojednania się z wymiarem sprawiedliwości, nawet pojednanie się z osobą fizyczną, której wolność faktycznie zachowaniem spenalizowanym w art. 245 k.k. naruszono, nie prowadzi do możliwości zastosowania instytucji z art. 66 § 3 k.k. i warunkowego umorzenia postępowania o czyn z art. 245 k.k.

Wreszcie, Sąd odwoławczy zgadza się także z prokuratorem w tej części jego apelacji, w której eksponuje on dopuszczenie się przez Sąd meriti błędnych ustaleń faktycznych w zakresie przyjęcia, że w sprawie S. S. zachodzą podstawy do warunkowego umorzenia postępowania w postaci nieznacznej winy oskarżonego oraz nieznacznego stopnia społecznej szkodliwości przypisanych mu czynów.

Przypomnieć należy w tym miejscu, że Sąd Rejonowy uznał oskarżonego S. S. za sprawcę czynów polegających na blisko trzynastoletnim znęcaniu się nad osobami najbliższymi, zarówno psychicznym, jak i fizycznym, dokonanych pod wpływem alkoholu i pozbawiających między innymi dzieci oskarżonego bezpiecznych od presji psychicznej warunków dorastania i rozwoju.

Usprawiedliwienia dla zachowań oskarżonego Sąd dopatrywał się w sposobie bycia oskarżonego, braku umiejętności radzenia sobie z własnymi emocjami, problemie z nadużywaniem alkoholu, pod wpływem którego oskarżony „traci

kontrolę nad swoim zachowaniem, staje się agresywny i nieprzewidywalny w wyrażaniu swojej złości”. Nadto Sąd wyeksponował fakt, iż oskarżony uprzednio nie był karany, „brak informacji, by zarówno przed jak i po zdarzeniu objętym niniejszym postępowaniem, kiedykolwiek naruszał porządek prawny”, oraz uczestniczenie w mediacji i dążenie na tej drodze do naprawy stosunków w rodzinie. Wreszcie Sąd wskazał, że działania oskarżonego nie miały drastycznego przebiegu, do czynów agresji względem pokrzywdzonych dochodziło wyłącznie w czasie, gdy znajdował się on pod wpływem alkoholu, a ich przebieg, ewolucja w natężeniu przemocy, wskazują że są wynikiem tylko i wyłącznie jego problemów emocjonalnych, skupieniem wyłącznie na własnym bólu i krzywdzie i nieumiejętności zauważenia, że z odreagowywaniem ich poprzez „bycie przykrym” na bliskich jest nieodłącznie związane także ich cierpienie.

W ocenie Sądu Okręgowego, wbrew założeniu pierwszej instancji, opisane oceny zachowań oskarżonego muszą prowadzić do przyjęcia znacznego stopnia jego winy oraz znacznego stopnia społecznej szkodliwości jego czynów.

Odnosząc się do szczegółów, w żadnej mierze nie usprawiedliwia oskarżonego jego „sposób bycia”, czyli blisko trzynastoletnie znęcanie się nad członkami rodziny. Stopień rozwoju intelektualnego oskarżonego, jego doświadczenie życiowe oraz brak jakichkolwiek dysfunkcji psychicznych (czego dowodzi opinia sądowo-psychiatryczna), łącznie oceniane nie wskazują, aby nie posiadał on umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami i nakazują przyjąć, iż naruszenie porządku prawnego było w pełni świadomą decyzją oskarżonego, co istotne – trwającą stale przez blisko trzynaście lat. Dalej, dopuszczanie się czynu zabronionego pod wpływem alkoholu jest okolicznością obciążającą, a nie tłumaczącą zachowania oskarżonego. Wreszcie, zupełnie nie przekonuje Sądu odwołanie się do tego, iż oskarżony uprzednio nie był karany, „brak informacji, by zarówno przed jak i po zdarzeniu objętym niniejszym postępowaniem, kiedykolwiek naruszał porządek prawny”, skoro czyny mu przypisane zajmują blisko trzynaście lat jego życia.

Te wszystkie okoliczności świadczą zdaniem Sądu Okręgowego o tym, iż oskarżony S. S. przekroczył granicę możliwej tolerancji dla jego zachowań, zarówno z punktu widzenia racjonalizacji sprawiedliwościowej, jak i potrzeb w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, co wyklucza w jego sprawie przyjmowanie, iż stopień jego winy oraz stopień społecznej szkodliwości jego czynów nie są znaczne, co w konsekwencji wyklucza możliwość warunkowego umorzenia postępowania.

Mając to wszystko na uwadze, w oparciu o art. 437 § 2 k.p.k. w związku z art. 438 pkt 1 i 3 k.p.k., orzeczono jak w części dyspozytywnej, pozostawiając pierwszej instancji, stosownie do dyspozycji art. 626 § 1 k.p.k. w związku z art. 634 k.p.k., rozstrzygnięcie co do wynagrodzenia kuratora nieletniej, skoro orzeczenie drugoinstancyjne nie kończy postępowania w sprawie.